

Nr 262.

Av herr Hægglom m. fl., om utredning och förslag rörande en grundläggande yrkesutbildning för det mindre jordbruket.

Den under de sista åren förda jordbrukspolitiska diskussionen har öppet ådagalagt, vilken betydande roll småbruket spelar inom vårt lands jordbruk. Det omhänderhar en tredjedel av den odlade jorden, och till antalet är småbrukargruppen den ojämförligt största. I fråga om en viss del av dessa småbruk, de s. k. övergångsjordbruken, har man visserligen tänkt sig bringa hjälp genom att göra dem till större brukningsenheter, men såväl stödjordbruken som de kombinerade småbruken räknar man med skola bestå i sin nuvarande form. Detta blir säkert också fallet med en betydande del övergångsjordbruk, som ligga så till att de inte kunna erhålla några tillskott av odlad jord. Småbruket kommer inte att försvinna i framtiden, utan kommer att finnas kvar i betydande antal, och för samtliga dessa kvarvarande mindre jordbruk komma småbruksproblem av olika slag att bli bestående, och den enda utvägen till deras bästa lösning är den, som de enskilda småbrukarna själva kunna utfinna och genomföra. Flerfaldiga småbrukares gärningar exemplifiera, att den enskilda insatsen betyder mer än arealstorleken.

Vill därför staten ge brukarna av de bestående mindre jordbruken en värdefull hjälp, så ligger närmast till hands att tänka på betydelsen av en god yrkesutbildning. Vilken betydelse den saken har för småbruksproblemen har man hittills inte beaktat i vårt land. Vi ha inte någon direkt för en grundläggande småbruksutbildning avpassad undervisning. De anslag, som anvisats till undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor, ha inte avsett grundläggande utbildning utan kortare kurser o. d. rörande detaljfrågor. De lägre lantbruksundervisningsanstalterna ha självklart stått öppna även för småbrukare, men det är påfallande hur få ungdomar från småbrukarhem, som sökt sig till lantmannaskolorna, och de som gjort det ha i regel gjort det för att därigenom slå sig fram till någon ny bana, inte för att återvända till småbruket som yrke. Våra lantmannaskolor ha utvecklats till att bli bondejordbrukens och inte småbrukens yrkesskolor, och denna utveckling har på senare tid än starkare accentuerats, då lantmannaskolorna skaffat sig skoljordbruk. Tendensen har därvid varit — även i småbruksbygder — att till skoljordbruk förvärva relativt stora gårdar, varigenom skolorna än mer avlägsnat sig från småbrukets förhållanden.

När bondejordbruket omhänderhar nära hälften av den odlade jorden,

är det endast riktigt att detta jordbruk framför andra har tillgång till lämplig yrkesutbildning. Men de mindre jordbrukarnas stora antal gör, att de inte kunna så helt negligeras som hittills skett. Det kan visserligen sägas, såsom 1936 års lantbruksundervisningskommitté också sagt, att småbrukare ha behov av en lika allsidig yrkeskunskap som andra jordbrukare och att »lantmannaskolan bör tillgodose både det större och det mindre jordbrukets intressen». Men hur riktigt detta än principiellt kan vara, så hjälper det inte, när småbrukets ungdom inte söker sig till skolornas nuvarande kurser. Tidigare jämförelser mellan vårt land och våra nordiska grannländer visade, att i förhållande till bruksdelarnas antal hade Danmark nära fyra gånger större elevfrekvens vid jordbrukets yrkesskolor och Norge nära tre gånger större. Orsakerna härtill kunna vara flera, men att observera är, att Danmark och Norge ha för småbruket avpassade skoltyper.

När småbrukets problem nu skola bli föremål för en radikal och bestående lösning anse vi, att problemet inte bara bör angripas genom rationaliseringsåtgärder, utan även liksom inifrån genom en förbättrad yrkesutbildning. Från småbrukarhåll ha också genom resolutioner från småbrukarorganisationer uttalats önskemål om en förbättrad yrkesutbildning.

Vi anse oss därför böra påyrka en allsidig utredning av det mindre jordbrukets yrkesutbildning. Den år 1946 tillsatta kommittén för utredning rörande yrkesutbildningen inom jordbruket och skogshanteringen arbetar visserligen inom ett näraliggande område, men direktiven för utredningen ange som angelägnaste utredningsuppgifter yrkesutbildningen för ungdom i ålder närmast efter avslutad folkskola, även för sådan ungdom, som kommer från andra samhällsgrupper än jordbrukets, samt yrkesutbildningen för blivande och äldre lönearbetare inom jordbruket. Varken direktiven för kommittén eller personvalet till densamma antyder, att denna utredning kommer att ägna småbrukets utbildningsfråga den uppmärksamhet, som vi av tidigare anförda skäl anse att den nu är värd. Huruvida utredningen bör ske genom den redan pågående eller genom särskild utredning, anse vi dock böra ankomma på Kungl. Maj:t att pröva.

Angående uppdrag för en utredning anse vi oss inte här böra framlägga någon provkarta, då utredningen bör vara förutsättningslös. I fråga om orsakerna till småbrukarnas uteblivande från nuvarande skolkurser kan dock gissas på att kurserna anses vara för långa och fordra för lång bortovaro från hemmet. Kurstidens längd påverkas i betydande grad därav, att det undervisningsstoff, som kursplanerna föreskriva, innehåller en betydande mängd naturvetenskap (kemi, geologi, botanik, djuranatomi och fysiologi), som sedan gammalt ansetts vara nödvändig grund för de tillämpande studierna jordbruks- och husdjurslära. Småbrukarna ha nog med visst fog menat, att detta varit en ganska onödig

barlast. Det går säkert utan svårighet att bibringa den för praktiska uppgifters lösande nödvändiga yrkeskunskapen utan dessa från agromotbildningen avkalkerade kurser i naturvetenskap. Gamla erfarna lärare ha uppgivit, att de funnit det fördelaktigt att först låta eleverna inlära den för praktiken betydelsefulla yrkeskunskapen och sedan, om tiden räcker, låta eleverna läsa in naturvetenskapen. Möjlighet förefinnes säkerligen till goda resultat genom kortare kurser på 2 à 3 månader, varigenom eleverna inte skulle behöva vara borta från en hel vintersäsong's arbete. På internatskolor skulle då kunna hållas två kurser varje vinter, eventuellt kompletterade med veckokurser under sommaren. Betydelsefullt i en för det mindre jordbruket avpassad undervisning är att undervisningen helt tillrättalägges för detta jordbruks problem, särskilt den jordbruksekonomiska undervisningen. Om denna lägre undervisning för det mindre jordbruket också framtvingade en jordbruksekonomisk forskning rörande småbrukets problem, så vore det också en vinst.

Hänvisande till vad vi här anfört få vi hemställa,

att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t begära en allsidig utredning rörande en för det mindre jordbrukets förhållanden avpassad grundläggande yrkesutbildning med framläggande för riksdagen av de förslag till sådan yrkesutbildning, som utredningen kan finna lämpliga.

Stockholm den 23 januari 1947.

Einar Hægglom.

Gösta Liedberg.

Per Jonsson
i Malmgrava.

Gust. Nilsson
i Göingegården.

Arvid Karlsson
i Granebo.

L. O. Skantze.

Ragnar Sveningsson.